

KANCELÁRIA VEREJNÉHO OCHRANCU PRÁV

Sp.zn.: 3392/2005/KVOP

S p r á v a **o činnosti verejného ochrancu práv**

Materiál vypracovaný:

z vlastnej iniciatívy
verejného ochrancu práv

Bratislava
marec - august 2005

Podľa § 23 zákona č.564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov verejný ochranca práv predkladá Národnej rade Slovenskej republiky každý rok v prvom štvrtroku správu o činnosti, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb orgánmi verejnej správy a jeho návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov.

Po druhýkrát verejný ochranca práv predkladá **z vlastnej iniciatívy aj polročnú správu o činnosti verejného ochrancu práv.**

Táto správa bola vypracovaná predovšetkým z poznatkov získaných z podnetov fyzických a právnických osôb, ktoré verejný ochranca práv vybavil od podania tretej správy o činnosti Národnej rade Slovenskej republiky, t.j. **od 1. marca 2005 do 31. augusta 2005.**

Správu o činnosti verejný ochranca práv po polroku od predloženia správy Národnej rade Slovenskej republiky predkladá najmä **z dôvodu aktuálneho informovania o dodržiavaní základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb v Slovenskej republike a zvyšovania preukázaných porušení základných práv a slobôd v rozpore s Ústavou Slovenskej republiky.**

Obsah

- 1. Celkový počet podnetov a ich vybavenosť**

- 2. Poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd z podnetov fyzických a právnických osôb**
 - 2.1. Preukázané porušenia základných práv a slobôd**
 - 2.2. Analýza preukázaných porušení základných práva slobôd**
 - 2.2.1. Bezplatná zdravotná starostlivosť**
 - 2.2.2. Zbytočné priet'ahy v konaní súdov**
 - 2.2.3. Zbytočné priet'ahy a ďalšie problémy v konaní Sociálnej poisťovne**
 - 2.2.4. Zbytočné priet'ahy a ďalšie problémy v konaní úradov práce, sociálnych vecí a rodiny**
 - 2.2.5. Zbytočné priet'ahy v konaní úradu justičnej a kriminálnej polície**
 - 2.2.6. Zbytočné priet'ahy v konaní ďalších orgánov štátnej správy**
 - 2.2.7. Porušenia Ústavy SR konaním orgánov samosprávy**

- 3. Vybrané aktivity verejného ochrancu práv**
 - 3.1. Zvyšovanie právneho vedomia**
 - 3.2. Medzinárodná spolupráca**

1. Celkový počet podnetov a ich vybavenosť

27. marca 2005 uplynuli tri roky od zloženia sľubu prvého verejného ochrancu práv v Slovenskej republike do rúk predsedu Národnej rady Slovenskej republiky.

Za tri a polroka činnosti (k 31. augustu 2005) bolo verejnému ochrancovi práv doručených celkom **7 756 podnetov**. Z tohto počtu za posledný polrok činnosti verejného ochrancu práv bolo Kancelárii verejného ochrancu práv doručených **1 348 podnetov**.

Kancelárii verejného ochrancu práv sa podarilo z celkového počtu doručených podnetov **vybaviť 7 233 podnetov**. Počet vybavených podnetov dokazuje, že Kancelárii verejného ochrancu práv sa už stabilne darí naplňať jeden z jej prioritných cieľov, a to „rýchla služba občanovi“, keďže **vybavenosť podnetov prekračuje 90%** z celkového počtu podnetov.

K celkovému počtu doručených podnetov je nevyhnutné dodať, že Kancelária verejného ochrancu práv **nad rámec zákona** o verejnom ochrancovi práv a z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv poskytuje právne rady a usmernenia. Ich celkový počet sa k 31. augustu 2005 zvýšil **na 12 656 právnych rád a usmernení**.

2. Poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd z podnetov fyzických a právnických osôb

2. 1. Preukázané porušenia základných práv a slobôd

Celkovo za tri a polroka svojej činnosti verejný ochranca práv zistil preskúmaním podnetov fyzických a právnických osôb **porušenie základných práv a slobôd v 261 prípadoch.**

Pre porovnanie uvádzame, že v prvom roku činnosti boli verejným ochrancom práv preukázané **4 porušenia základných práv a slobôd**, v druhom roku činnosti to bolo **21 porušení základných práv a slobôd**, v treťom roku činnosti to už bolo **131 porušení základných práv a slobôd**. Za obdobie **od marca 2005 do augusta 2005** verejný ochranca práv preukázal **105 porušení základných práv a slobôd** v rozpore s II. hlavou Ústavy Slovenskej republiky.

Verejný ochranca práv v uplynulom polroku preukázal **zbytočné priet'ahy v rozpore s článkom 48 ods.2 Ústavy Slovenskej republiky**, a to **v 98 prípadoch v konaní** okresných a krajských súdov, Ústredia a úradov práce, sociálnych vecí a rodiny, Sociálnej poisťovni, mestských a obecných úradov, samosprávneho kraja, krajského školského úradu, úradu justičnej a kriminálnej polície, správ katastra i na ministerstvách, ďalej porušenie **práva na bezplatnú zdravotnú starostlivosť** v rozpore s **článkom 40 Ústavy Slovenskej republiky** fakultnou nemocnicou pri poskytovaní zdravotnej starostlivosti, porušenie **práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate žiteľa** v rozpore s **článkom 39 Ústavy Slovenskej republiky** Ústredím práce, sociálnych vecí a rodiny a Sociálnou poisťovňou, porušenie **práva na informácie** v rozpore s **článkom 26 ods.1 Ústavy Slovenskej republiky** obecným úradom i porušenie **práva na súdnu a inú právnu ochranu** v rozpore s **článkom 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky** a ústavného **princípu legality** v konaní viacerých orgánov verejnej správy.

2.2. Analýza preukázaných porušení základných práv a slobôd

2.2.1. Bezplatná zdravotná starostlivosť

Podľa článku 40 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo na ochranu zdravia. Občania Slovenskej republiky majú na základe zdravotného poistenia právo na **bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky** za podmienok, ktoré ustanoví zákon.

V prípade jedného zdravotníckeho zariadenia sa tak stalo až po zásahu verejného ochrancu práv.

Podávateľ vo svojom podnete uviedol, že bol hospitalizovaný v zdravotníckom zariadení od apríla do mája 2004. Uviedol, že je dôchodca, zdravotne ťažko postihnutý s preukazom ZŤP, kompenzácie mu však boli odňaté. Keďže po operácii nastali komplikácie, bol prevezený sanitným motorovým vozidlom na kliniku ortopédie a traumatológie pohybového ústrojenstva do susedného mesta, kde ho opätovne operovali a v júni prepustili do domáceho liečenia. Keďže stav sa zhoršil, bol opätovne hospitalizovaný. Za hospitalizácie zaplatil spolu 1 050 Sk. Nakoľko, ako uviedol, „v médiách počul ako minister zdravotníctva prehlásil, že za hospitalizáciu za opakovanú diagnózu sa neplatí“, obrátil sa so sťažnosťou na zdravotnícke zariadenie na verejného ochrancu práv.

Verejný ochranca práv sa obrátil priamo na ministra zdravotníctva Slovenskej republiky so žiadosťou o vyjadrenie, či v danom prípade išlo o neprerušené poskytovanie zdravotnej starostlivosti. Z odpovede vyplýva, že v danom prípade išlo o **neprerušené poskytovanie zdravotnej starostlivosti** v dvoch zariadeniach, pri ktorých pacient uhrádza platbu len za 21 dní hospitalizácie.

Na základe výzvy verejného ochrancu práv riaditeľ príslušného zdravotníckeho zariadenia informoval verejného ochrancu práv, že dal prešetriť, či pri úhradách za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti bol zachovaný správny postup.

Podľa článku 40 Ústavy Slovenskej republiky každý má právo na ochranu zdravia. Občania Slovenskej republiky majú právo na **bezplatnú zdravotnú starostlivosť a na zdravotnícke pomôcky za podmienok, ktoré ustanoví zákon.** V tomto prípade bol osobitným zákonom zákon č. 98/1995 Z. z. o Liečebnom poriadku v znení neskorších predpisov, ktorý v § 3a ods. 1 písm. a) ustanovuje, že osoba uhrádza zdravotníckemu zariadeniu ústavnej starostlivosti za služby súvisiace s poskytovaním

zdravotnej starostlivosti, ak nie je oslobodená od povinnosti podľa odseku 10 písm. a), za jeden deň 50 Sk za služby spojené s poskytovaním ústavnej starostlivosti, najviac za 21 dní tej istej ústavnej starostlivosti, ak tento zákon neustanovuje inak. Po preskúmaní všetkých skutočností verejný ochranca práv dospel k záveru, že konaním príslušnej nemocnice s poliklinikou **došlo k porušeniu základného práva na bezplatnú zdravotnú starostlivosť**.

Riaditeľ nemocnice na žiadosť verejného ochrancu práv o prijatie opatrení v apríli 2005 oznámil, že už bolo boli prijaté opatrenie vedúce k náprave nezákonného stavu, a to tým spôsobom, že nariadil, aby neoprávnene zinkasovaná suma vo výške 1 050 Sk bola vrátená a zároveň zamestnanci zdravotníckeho zariadenia boli upozornení na povinnosť dodržiavať nariadenie vlády č. 722/2004 Z. z. o výške úhrady poistenca za služby súvisiace s poskytovaním zdravotnej starostlivosti.

Podávateľ podnetu v júni 2005 zaslal verejnému ochrancovi práv ďakovný list, v ktorom uvádza: „**Tisíc korún v podstate nič neznamená, no mňa, zdravotne ťažko postihnutého dôchodcu, potešili. A čo je podstatné, teší ma, že som mal pravdu**“.

2.2.2. Zbytočné priet'ahy v konaní súdov

Podstatou práva na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov garantovaného ustanovením článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky je odstránenie stavu **právnej neistoty**, v ktorej sa v danom prípade nachádza osoba uplatňujúca si svoj právom chránený záujem na riešení svojho základného práva. Základné právo na prerokovanie vecí bez zbytočných priet'ahov v konaní je porušené v prípade, ak k priet'ahom došlo zavinením orgánu štátu. Vychádzajúc z už ustálenej judikatúry, pri rozhodovaní o tom, či došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, každý konkrétny prípad posudzujeme podľa troch základných kritérií: právnej a skutkovej zložitosti vecí, správania sa účastníkov konania a postupu orgánu štátu, pričom stav právnej neistoty sa odstráni až právoplatným rozhodnutím vo veci.

Z celkového počtu 98 prípadov preukázaných priet'ahov v uplynulom polroku až v **60 prípadoch** ide o zbytočné priet'ahy v súdnom konaní. Medzi súdnymi konaniami, ktoré verejný ochranca práv pomohol vyriešiť sú neustále aj pojednávania vedené od začiatku 90-tych rokov minulého storočia.

Medzi také patrí aj prípad 14-ročného zdravotne ťažko postihnutého dievčatka, ktoré sa na verejného ochrancu práv obrátilo, „pretože ma súd už 10 rokov nechce prisúdiť ockovi“. Ako uviedlo, súdom bola v roku 1992 zverená matke, ale 10 rokov žije u otca. Ďalej uviedlo, že roky musí chodiť po psychologických vyšetreniach a končilo slovami „chcem, aby toto trápenie skončilo.“

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že okresný súd pojednávanie o zverenie maloletého dieťaťa do výchovy otca vedie od roku 1998. Prvé pojednávanie sa malo uskutočniť v decembri 1998, bolo však odročené na neurčito pre neprítomnosť zákonného sudcu. Kvôli odvolaniu voči uzneseniu okresného súdu, bola vec do konca roka 1999 na krajskom súde. Pojednávanie na okresnom súde sa teda malo uskutočniť až v júni 2001, opäť však došlo k odročeniu na neurčito s tým, že účastníkom budú doručené opisy zápisníc s možnosťou vyjadriť sa k nim. V júni 2003 bola zákonná sudkyňa upozornená na dôvodne podanú sťažnosť na prietahy v konaní. Súd vytýčil pojednávanie na december 2003, opäť však bolo odročené na neurčito s povinnosťou zaslať súdu otázky pre znalca. V septembri 2004 súd ustanovil znalca. Znalecký posudok bol účastníkom doručovaný v decembri 2004. Pojednávanie vytýčené na január 2005 bolo odročené na marec 2005 z dôvodu práceneschopnosti sudcu. Ďalšie pojednávanie bolo odročené na apríl 2005 a následne na neurčito. Spis sa od apríla nachádza u zákonného sudcu za účelom ďalšieho dokazovania. Verejný ochranca práv vo veci preukázal **porušenie základného práva podľa § 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa článku 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd**. Na výzvy verejného ochrancu práv predsedníčka súdu uznala zbytočné prietahy vo veci, vyzvala zákonnú sudkyňu na plynulé vedenie konania a zaviazala sa vec sledovať až do jej právoplatného rozhodovania, o ktorom bude informovať verejného ochrancu práv.

Zbytočné prietahy sa opakovane vyskytujú aj **pri vypracúvaní a doručovaní rozhodnutí v súdnych konaniach**.

Takým bol aj prípad, keď rozsudok bol doručovaný po 9 ročnom súdnom spore až po polroku od jeho vyhlásenia. Spor o určenie charakteru nehnuteľnosti a zriadenie vecného bremena začal v roku 1995, rozsudok bol vyhlásený v septembri 2004. Rozsudkom bola žaloba zamietnutá. Vo veci bola podpredsedom súdu predĺžená lehota na vypracovanie rozhodnutia do novembra 2004. Zo stanoviska predsedu súdu

predloženého na výzvu verejného ochrancu práv však vyplýva, že: „Rozsudok bol vypravený dňa 31.3.2005, pričom bol doručovaný právnym zástupcom zastúpených účastníkov konania.“ Podľa ustanovenia § 158 ods. 3 Občianskeho súdneho poriadku, ak predseda súdu, zo závažných dôvodov nerozhodne inak, rozsudok sa vyhotoví a odošle do 30 dní odo dňa jeho vyhlásenia. V uvedenom prípade bolo preukázané porušenie článku 48 ods.2 Ústavy Slovenskej republiky.

Pomalým konaním súdov môže dochádzať aj k **zásahom do ďalších práv podávateľom podnetov.**

Osobne do sídla Kancelárie verejného ochrancu práv v Bratislave prišla podávateľka podnetu, ktorá je spoluvlastníčkou domu v malej obci na severe Slovenska. 6/7 rodinného domu patrí jej a 1/7 inému spoluvlastníkovi, ktorý v dome nebýva. Dal však súhlas na prihlásenie svojho syna na trvalý pobyt do uvedeného domu. Obec akceptovala jeho čestné prehlásenie a syna na trvalý pobyt prihlásila. Syn sa aj s rodinou do domu nast'ahoval a vymenil zámky. Podávateľka sa u verejného ochrancu práv domáhala práva užívať svoj majetok.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že proti opatreniu - záznamu o hlásení trvalého pobytu podal protest prokurátor s tým, že vo veci bol porušený zákon č. 135/1982 Zb. o hlásení a evidencii pobytu občanov v ustanovení § 14, nakoľko obec vykonala záznam bez preverenia splnenia podmienok, a to predloženia dokladu o oprávnení užívať dom. Obec protestu nevyhovela a vec postúpila na rozhodnutie okresnému súdu, ktorý podanie zaevidoval ako nejasné. Verejný ochranca práv zistil, že podanie bolo pridelené sudcovi, ktorý prestal byť sudcom okresného súdu a podľa poskytnutej informácie na súde v tomto období vznikla zložitá situáciu súvisiaca s personálnym obsadením, v uvedenom konaní sa teda neuskutočnili žiadne úkony. Výsledkom preskúmania veci verejným ochrancom práv bolo preukázané, že zdĺhavým konaním je **ukrátená o možnosť domáhať sa ochrany svojich práv inými právnymi prostriedkami garantovaného v článku 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky na súdnu a inú právnu ochranu** (napr. novým protestom prokurátora, napriek skutočnosti, že v zmysle platnej legislatívy prihlásenie občana na trvalý pobyt nezakladá nijaké právo k nehnuteľnosti a ani k jej vlastníkovi a má iba evidenčný charakter). Pomalým konaním okresného súdu **nie je vylúčený ani zásah do ďalších práv podávateľky, a to vlastníckeho práva a práva na súkromný a rodinný život.** Ústava

zaručuje ochranu súkromia v rôznych životných situáciách, do sféry ochrany súkromia patrí aj ochrana obydlia, zásah do obydlia znemožňujúci ho užívať, je spôsobilý zároveň zasiahnuť aj do súkromného a rodinného života jednotlivca. Podľa okolností konkrétnej veci sa ten istý zásah môže teda dotknúť tak práva na ochranu súkromia, ochranu obydlia, ako aj súdnu a inú právnu ochranu.

2.2.3. Zbytočné prietahy a ďalšie problémy v konaní Sociálnej poisťovne

Napriek snahe o riešenie problémov v konaní Sociálnej poisťovne sú verejnému ochrancovi práv naďalej doručované podnety, v ktorých podávatelia namietajú zbytočné prietahy pri rozhodovaní o priznaní **starobných i invalidných dôchodkov**. Podávatelia podnetov okrem zbytočných prietahov namietajú aj nezohľadnenie všetkých odpracovaných rokov. Problémovými sa javia aj prípady, keď časť rokov odpracovali naši občania na území Českej republiky.

Podávateľka podnetu podala žiadosť o priznanie čiastočného invalidného dôchodku v novembri 2003, do Kancelárie verejného ochrancu práv prišla osobne v novembri 2004, stále bez rozhodnutia.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že podávateľka požiadala o čiastočný invalidný dôchodok v júli 2003 prostredníctvom okresnej správy sociálneho zabezpečenia v Českej republike. Jej žiadosť bola Sociálnej poisťovni, ústredie doručená v novembri 2003 prostredníctvom Českej správy sociálneho zabezpečenia. Podľa posudku posudkového lekára z marca 2004 bola uznaná za čiastočne invalidnú podľa ustanovenia § 37 ods. 3 zákona č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov a invalidnú podľa § 71 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov od júla 2003. Nakoľko z doby zabezpečenia podľa právnych predpisov Slovenskej republiky nesplnila podmienku potrebnej doby piatich rokov zamestnania v rozhodnom období desiatich rokov pred vznikom čiastočnej invalidity, bol priznaný preddavok na čiastočne invalidný dôchodok v sume 1000 Sk mesačne s účinnosťou od augusta 2003. Na základe listu Sociálnej poisťovne, ústredie z augusta 2004 oznámila Česká správa sociálneho zabezpečenia rozsah započítateľnej doby zabezpečenia získanej na území Českej republiky. Rozhodnutím z decembra 2004 bol podávateľke priznaný čiastkový čiastočný invalidný dôchodok v sume 2 271 Sk s účinnosťou od augusta 2003, ktorý sa v súlade s ustanovením § 263 ods. 1 zákona

č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov po 31. decembri 2003 považuje za invalidný dôchodok. V decembri 2004 bol zúčtovaný vyplatený preddavok na čiastočný invalidný dôchodok s čiastkovým čiastočným invalidným dôchodkom. Doplatočok na dôchodku od augusta 2003 do januára jej bol poukázaný spolu s jeho splátkou za **február 2005**. Z uvedeného vyplýva, že v konaní o priznanie invalidného dôchodku Sociálna poisťovňa - ústredie **nerozhodla v zákonom ustanovených lehotách**, čím spôsobila neodôvodnené prieťahy v konaní v rozpore s ustanovením § 210 ods. 2 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, v znení neskorších predpisov, a tým porušila **základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov**.

Na základe žiadosti verejného ochrancu práv predseda Rady riaditeľov Sociálnej poisťovne oznámil, že po preskúmaní pracovného postupu zodpovedných zamestnancov zistili neodôvodnené predĺženie konania o dôchodkových nárokoch. Z tohto dôvodu sa zaviazal voči zodpovedným zamestnancom uplatnená **osobná zodpovednosť** podľa miery ich zavinenia.

Zbytočné prieťahy v konaní Sociálnej poisťovne verejný ochranca práv preukázal aj pri vybavovaní **sirotských dôchodkov**.

Vo februári 2005 sa na verejného ochrancu práv obrátila matka dvoch synov študentov. S manželom vojakom z povolania žili v Čechách, po rozvode v roku 1991 sa vrátila aj s deťmi na Slovensko. Bývalý manžel v roku 2003 tragicky zahynul. Ako uviedla, od tohto dňa nevie vybaviť sirotské dôchodky pre synov.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu podávateľky zistil, že žiadosti o sirotsky dôchodok pre deti podávateľky boli Sociálnej poisťovni, ústredie **doručené v októbri 2003**. Niektoré doby zamestnania zomrelého otca žiadatelia v žiadosti neuviedli, resp. nevedeli uviesť názvy organizácií. V žiadosti o sirotsky dôchodok bola uvedená aj tá skutočnosť, že zomrelý poberal výsluhový príspevok z vojenského úradu sociálneho zabezpečenia v Českej republike. Vzhľadom k tej skutočnosti, že zomrelý bol naposledy pred rozdelením Českej a Slovenskej Federatívnej republiky u zamestnávateľa, ktorého sídlo nebolo zapísané v obchodnom registri, bolo potrebné v zmysle článku 20 ods. 2 Zmluvy medzi Slovenskou republikou a Českou republikou o sociálnom zabezpečení zistiť trvalý pobyt zomrelého ku dňu 31. 12. 1992. Na žiadosť Sociálnej poisťovne, ústredie register obyvateľov Slovenskej republiky oznámil, že zomrelý nebol prihlásený ku dňu 31.12.1992 na trvalý ani prechodný pobyt na území Slovenskej

republiky. Listom z marca 2004 požiadala Sociálna poisťovňa, ústredie Českú správu sociálneho zabezpečenia o zistenie, či sirotám vznikol nárok na sirotský dôchodok podľa právnych predpisov o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov Českej republiky a zároveň boli Českej správe zaslané kópie žiadostí o sirotské dôchodky pre deti podávateľky spolu s rozhodnutím o priznaní výsluhového príspevku zomrelého a jeho dokladmi o štúdiu. Sociálna poisťovňa, ústredie urgovala svojho partnera v Českej republike v júni a v auguste 2004. Česká správa postúpila uvedené žiadosti v septembri 2004 na priame vybavenie vojenskému útvaru sociálneho zabezpečenia. Listom z novembra 2004 oznámila Česká správa Sociálnej poisťovni, ústredie, že deťom nevznikol nárok na sirotský dôchodok podľa právnych predpisov o sociálnom zabezpečení vojakov z povolania Českej republiky a o žiadostiach o sirotské dôchodky rozhodnú až po doručení evidenčného materiálu z vojenského útvaru sociálneho zabezpečenia. Sociálna poisťovňa, ústredie aj napriek tej skutočnosti, že nezistila úplne a presne skutkový stav veci, **rozhodnutiami z decembra 2004 zamietla žiadosti o sirotské dôchodky**. Voči uvedeným rozhodnutiam bol podaný opravný prostriedok, ktorý bol v súlade s ustanovením § 219 ods. 1 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov postúpený **krajskému súdu** s tým, že uvedený súd požiadala Sociálna poisťovňa, ústredie o poskytnutie lehoty na vyjadrenie vzhľadom na prebiehajúce zisťovanie rozhodných skutočností pre nárok na sirotský dôchodok. Zároveň obdržala Sociálna poisťovňa, ústredie od Českej správy informáciu, že žiadosti o sirotské dôchodky podľa ustanovenia § 52 zákona č. 155/1995 Sb. o sociálnom poistení boli zamietnuté. Po preskúmaní a zistení všetkých rozhodných skutočností **rozhodnutiami z marca 2005 boli priznané sirotské dôchodky** pre synov podávateľky.

Preskúmaním veci verejný ochranca práv zistil, že konaním Sociálnej poisťovne, ústredie pri rozhodovaní o nároku na sirotský dôchodok pre deti podávateľky **bolo porušené ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov v zmysle ustanovenia článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky**. Podstatou práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa v tomto prípade nachádzali ako osoba uplatňujúca si svoj právom chránený záujem na riešení svojho **základného práva na primerané hmotné zabezpečenie v zmysle článku 39 Ústavy Slovenskej republiky**.

Zbytočné prietahy a porušenie práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe verejný ochranca práv preukázal aj v prípade **opravného konania**.

Podávateľka na jeseň roku 2004 osobne do zápisnice v sídle Kancelárie verejného ochrancu práv uviedla, že Sociálna poisťovňa nie je schopná jej dôchodkovú vec vybaviť od novembra 2003 a súčasne jej odmieta zarátat' 6 odpracovaných rokov.

Po preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že problémovým sa v jej prípade javil postup Sociálnej poisťovne, ústredia vo fáze opravného konania, ktoré iniciovala ešte v marci 2004. Vychádzajúc z ustanovenia § 219 ods. 3 zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení, v znení neskorších predpisov „**ak ústredie opravnému prostriedku v celom rozsahu nevyhoví, predloží opravný prostriedok spolu so svojim vyjadrením a spisovým materiálom súdu najneskôr do 60 dní odo dňa doručenia opravného prostriedku**“. V uvedenom prípade však Sociálna poisťovňa, ústredie niekoľko dní pred uplynutím uvedenej lehoty v máji 2004 písomne informovalo podávateľku o tom, že Sociálna poisťovňa, ústredie opravný prostriedok „**nemôže, vzhľadom na námietky, postúpiť súdu**, pretože vo veci vykoná šetrenie o platení dane z príjmov obyvateľov podľa § 97 zákona č. 128/1975 Zb.“. Uvedené skutočnosti mala Sociálna poisťovňa, ústredie preskúmať v rámci hore uvedenej lehoty. Podľa uvedených skutočností Sociálna poisťovňa – ústredie okrem toho, pre účely dôchodkového zabezpečenia nezohľadnila podávateľke roky 1983 až 1989, odvolávajúc sa na to, že v týchto rokoch nespĺnila podmienku účasti na sociálnom zabezpečení. Tento záver (ku ktorému Sociálna poisťovňa, ústredie dospela po 4 mesiacoch) však spochybňoval list podávateľky z marca 2004, ktorým iniciovala opravné konanie a v ktorom uviedla skutočnosti nasvedčujúce tomu, že podmienky ktoré majú byť v súčasnosti dôvodom pre „nepostúpenie veci príslušnému súdu na rozhodnutie a ich ďalšie skúmanie“, spĺňa. Postup Sociálnej poisťovne, ústredie sa javil sporný a bolo tiež diskutabilné, na základe akých údajov Sociálna poisťovňa, ústredie napokon dospela k záveru, že podmienky pre priznanie starobného dôchodku podávateľka nespĺňa. Navyše prietahy v konaní takto vzniknuté zakladali **porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov**. Závažným bolo v tomto smere i odňatie možnosti realizovať **právo na súdnu ochranu**, ku ktorému v dôsledku nerešpektovania zákonnej 60 dňovej lehoty na rozhodnutie o opravnom prostriedku dochádzalo.

Z odpovede predsedu Rady riaditeľov Sociálnej poisťovne na výzvu verejného ochrancu práv vyplynulo, že zamestnanci Sociálnej poisťovne, ústredie, ktorí rozhodovali o predmetnom nároku na starobný dôchodok, a ktorí sa zaoberali vybavovaním podaného opravného prostriedku voči rozhodnutiu Sociálnej poisťovne, ústredia o zamietnutí žiadosti o priznanie starobného dôchodku, **nepostupovali v týchto konaniach dôsledne** a v zmysle ustanovení aktuálne platnej právnej úpravy, v dôsledku čoho **došlo k porušeniu práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe v spojení s porušením práva na súdnu ochranu a práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov**. Zároveň sa zaviazal, že nárok podávateľky na starobný dôchodok opätovne posúdia tak, aby zohľadnil aj pracovnú činnosť podávateľky v období rokov 1983 až 1989. V prípade podávateľky bolo po dodatočne vykonanom zisťovaní preukázané, že v spornom období podliehala dôchodkovému zabezpečeniu, na základe čoho došlo k prehodnoteniu žiadosti o priznanie starobného dôchodku v jej prospech.

Vážnym aktuálnym problémom sa stalo **nesplnenie podmienky potrebnej doby dôchodkového poistenia pre vznik nároku na invalidný dôchodok**.

V poslednom období bolo verejnému ochrancovi práv doručených viacero podnetov, v ktorých podávatelia podnetu žiadali o pomoc vo veci **zamietnutia nároku na invalidný dôchodok** podľa zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení z dôvodu **nesplnenia potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia** na vznik nároku na invalidný dôchodok. Po preskúmaní uvedených podnetov, nezistil verejný ochranca práv tú skutočnosť, že by v daných prípadoch bol postup Sociálnej poisťovne pri rozhodovaní o nároku na dávku dôchodkového poistenia v rozpore so zákonom. Z uvedených podnetov však vyvstáva **vážny sociálny problém**, ktorý občania namietajú, a to ten, že vzhľadom na svoj zdravotný stav nemajú možnosť chýbajúci počet rokov dôchodkového poistenia ďalším zamestnaním získať. Zväčša ide o občanov, u ktorých miera poklesu schopnosti vykonávať zárobkovú činnosť je taká, ktorá im neumožňuje sa zamestnať, často pochádzajú z regiónov Slovenska s vysokou nezamestnanosťou. Okrem tohto v niektorých prípadoch ide aj občanov, ktorým vznikla invalidita následkom úrazu, nie však pracovného a zväčša sa z tohto dôvodu stávajú aj občanmi zdravotne ťažko poškodenými, niekedy imobilnými, opätovne bez možnosti dopracovať si chýbajúcu dobu poistenia. Niekedy ide len o **pár dní, ktoré im chýbajú do potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia**. Osobitne občania vnímajú ako sociálnu nespravodlivosť tie prípady, v ktorých následne

vzhľadom na nesplnenie podmienky potrebného počtu rokov dôchodkového poistenia pre nárok na invalidný dôchodok sú im **v prípadoch úmrtia** týchto občanov **zamietnuté žiadosti o pozostalostné dávky**, najmä v prípadoch, ak ide o **sirotské dôchodky maloletých detí**. Vo väčšine nespĺňajú ani podmienky pre poskytnutie dávky v hmotnej núdzi.

Zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení, ktorý bol platný do 31. 12. 2003, v § 176 upravoval možnosť **odstránenia tvrdostí, ktoré sa vyskytli pri vykonávaní tohto zákona**. Nový zákon o sociálnom poistení platný **od 1. 1. 2004 takéto ustanovenie neobsahuje**. V mnohých ťažkých životných situáciách častokrát bez vlastného pričinenia sa občan ocitne na okraji záujmu spoločnosti a nevie ako má svoju životnú krízu riešiť. Nevie si poradiť, a preto sa s uvedeným problémom po vyčerpaní všetkých možností obráti na verejného ochrancu práv a žiada ho o zmenu zákonných ustanovení.

Vzhľadom k týmto skutočnostiam navrhujeme zväžiť možnosť pri novelizovaní zákona o sociálnom poistení zaoberať sa možnosťou osobitného postupu či výnimky resp. opätovného **zavedenia inštitútu „odstraňovania tvrdostí“ zákona**. Uvedený inštitút by v zreteľa hodných prípadoch riešil vážnu sociálnu situáciu občanov Slovenska.

2.2.4. Zbytočné prietahy a ďalšie problémy v konaní úradov práce, sociálnych vecí a rodiny

Medzi často namietané zbytočné prietahy patria aj prietahy v konaniach úradov práce, sociálnych vecí a rodiny o priznanie peňažných príspevkov na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia podľa zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov. Často ide o prešetrenie postupu úradov práce, sociálnych vecí a rodiny vo veci priznania peňažného príspevku za opatrovanie nevládných ľudí vo veku **nad 80 či až 90 rokov**. Žiaľ vyskytli sa aj prípady, keď úrad nerozhodol v zákonom stanovenej lehote a vec skončila **zamietnutím žiadosti po mnohých mesiacoch z dôvodu, že osoba, o opatrovanie ktorej vo veci išlo, zomrela**.

Nie ojedinele sa v listoch verejnému ochrancovi práv vyskytla veta „úradu čakajú kým zomriem“.

Na verejného ochrancu práv sa obrátila 80-ročná osamelá žena. Od roku 2000 chodí s francúzskou barlou, po mnohých lekárskech prehliadkach bola jej žiadosť o peňažný príspevok občana s ťažkým zdravotným postihnutím kladne vybavená

v roku 2002. Od januára 2003 bol jej príspevok už len 200 Sk, v apríli 2004 dostala rozhodnutie úradu práce, sociálnych vecí a rodiny o jeho odňatí. V máji 2004 proti tomuto rozhodnutiu podala odvolanie. Na verejného ochrancu práv sa obrátila vo februári 2005, keď ani po niekoľkých urgenciách nedostala žiadnu odpoveď. V podnete uviedla „mám dojem, že čakajú na moju smrť, aby nemuseli konať“.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že príslušný úrad práce, sociálnych vecí a rodiny odvolanie podávateľky spolu so spisovým materiálom zaslal na Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny v máji 2004. Rozhodnutie o odvolaní bolo vydané v marci 2005. Podľa ustanovenia § 91 ods. 1 zákona č. 185/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov sa na konanie o poskytovaní sociálnej pomoci vzťahujú všeobecné predpisy o správnom konaní, ak tento zákon neustanovuje inak. Podľa ustanovenia § 92 ods. 5 vyššie uvedeného zákona „**Ak je podkladom na rozhodnutie o poskytnutí peňažného príspevku na kompenzáciu posudok príslušného orgánu, lehota na vydanie rozhodnutia je 60 dní. Ak nemožno vzhľadom na okolnosti prípadu rozhodnúť ani v 60-dňovej lehote, môže príslušný orgán v druhom stupni lehotu predĺžiť najviac o 30 dní.**“ V uvedenom prípade lehota na vydanie rozhodnutia uplynula v júli 2004 a konanie vo veci nebolo právoplatne ukončené. Po preskúmaní všetkých skutočností verejný ochranca práv zistil, že konaním Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorý nedodrжал zákonom ustanovenú lehotu, **došlo k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov.**

Ústrediu práce, sociálnych vecí a rodiny verejný ochranca práv odporučil, aby venoval zvýšenú pozornosť plynulému a efektívnemu vybavovaniu žiadostí, pre ktoré je potrebné vykonávať aj posudkovú činnosť, aby tak nevznikali ďalšie prípady porušenia základných práv a slobôd nečinnosťou tohto úradu.

Verejný ochranca práv preukázal okrem zbytočných prietahov aj nezákonný postup a rozhodovanie úradov práce, sociálnych vecí a rodiny. Takým bol aj prípad, keď až po zásahu verejného ochrancu práv bol podávateľke podnetu priznaný peňažný príspevok na kompenzáciu sociálnych dôsledkov ťažkého zdravotného postihnutia.

Podávateľka podnetu si podala žiadosť o peňažný príspevok na kúpu auta v roku 2000. Okresný úrad jej žiadosť zamietol. Odvolala sa na krajský úrad, ktorý aj napriek doloženiu vyžiadaných dokladov jej odvolanie zamietol. Nakoľko nebola

spokojná s postupom svojho lekára vo veci, zmenila lekára už v čase, keď bola tehotná a nemohla vykonať všetky potrebné vyšetrenia. Po materskej dovolenke a návrate do zamestnania sa jej zdravotný stav zhoršil, požiadala teda opäť o peňažný príspevok na kúpu auta. To bolo v čase, keď jej deti mali 3 a 11 rokov a manžel bol na vozíku. Napriek lehote na vybavenie žiadosti 60 resp. 90 dní, jej žiadosť bola zamietnutá po 366 dňoch. Opäť podala odvolanie, opäť bola vyzvaná na doloženie potrebných dokladov. V auguste 2004 podala sťažnosť na nečinnosť úradu. Jej žiadosti rozhodnutím v októbri 2004 opäť nebolo vyhovené.

Na verejného ochrancu práv sa obrátila prostredníctvom elektronického formulára so žiadosťou o preskúmanie správnosti postupu a rozhodovacej činnosti Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny pri vydávaní rozhodnutí v rámci odvolacieho konania o priznanie peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla v zmysle ustanovení zákona č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci v znení neskorších predpisov.

Stanovisko a vyjadrenie na výzvu verejného ochrancu práv dotknutý orgán doručil v júni 2005. Prešetrením veci verejný ochranca práv preukázal, že **rozhodnutím Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny došlo v odvolacom konaní vo veci peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla k porušeniu základného práva podľa ustanovenia článku 39 Ústavy Slovenskej republiky, v rozpore s princípom zákonnosti (legality)**, vydaním rozhodnutia v rozpore so zákonom č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v platnom znení (§ 47 ods. 3).

Rozhodnutie (jeho odôvodnenie) Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny z októbra 2004, ktorým bolo zamietnuté odvolanie podávateľky vo veci nepriznania peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla, trpí závažnými právnymi nedostatkami a vadami, ktoré bránia jeho následnej preskúmateľnosti, keď sa síce v príslušnom posudku konštatuje, že podávateľka je odkázaná na individuálnu prepravu osobným motorovým vozidlom, no v rozhodnutí (ako aj v posudku) sa ustanovuje nenavrhnúť a nepriznať kompenzáciu vo forme peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla, **„nakoľko nespĺňate zákonom stanovené kritériá“**. Rozhodnutie a ani posudok, však vôbec neuvádzajú, ktoré zákonné kritériá podávateľka nespĺňa. V zmysle ustanovenia § 47 ods. 3 zákona o správnom konaní v odôvodnení rozhodnutia správny orgán uvedie, ktoré skutočnosti boli podkladom na rozhodnutie, akými úvahami bol vedený pri hodnotení dôkazov, ako použil správnu úvahu pri použití právnych predpisov, na základe ktorých rozhodoval, a ako sa vyrovnal s návrhmi a námietkami účastníkov

konania a s ich vyjadreniami k podkladom rozhodnutia. Musí z neho teda byť zrejmé, na základe akých skutkových a právnych okolností štátny orgán sociálnej pomoci rozhodol.

Vec bola následne vrátená správny orgán na nové prerokovanie a rozhodnutie. Vedúci príslušného pracoviska Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny na základe žiadosti verejného ochrancu práv informoval v auguste 2005, že **podávateľke podnetu bola navrhnutá kompenzácia vo forme peňažného príspevku na kúpu osobného motorového vozidla.**

2.2.5. Zbytočné priet'ahy v konaní úradu justičnej a kriminálnej polície

V uplynulom polroku verejný ochranca práv preukázal zbytočné priet'ahy aj v konaní vo veci **trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby.**

Osobne do Kancelárie verejného ochrancu práv v jej sídle v Bratislave prišla podávateľka podnetu, ktorá uvádzala, že od roku 2002 do súčasnej doby jej psychické a fyzické utrpenie spôsobuje manžel. Starostlivosť o rodinu prenechal na ňu, začal požívať alkoholické nápoje, čo viedlo k rodinným roztržkám. K fyzickým útokom došlo prvýkrát 4 mesiace po narodení dieťaťa. Na verejného ochrancu práv sa obrátila so sťažnosťou voči úradu justičnej a kriminálnej polície vo veci trestného stíhania jej manžela, ktorého obvinila z trestného činu týrania blízkej osoby a zverenej osoby. Vyslovene namietala, že od vznesenia obvinenia voči manželovi (uznesenie z mája 2004) nebola, aj napriek viacerým žiadostiam a urgenciám informovaná o stave predmetného trestného konania. Vo veci podľa jej názoru dochádzalo k neprimerane zdĺhavému trestnému konaniu.

Verejný ochranca práv preukázal, že konaním, resp. nečinnosťou príslušného úradu justičnej a kriminálnej polície došlo k **porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v rozpore s ustanovením čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.**

Po opakovanom vznesení obvinenia voči manželovi podávateľky v máji 2004, keďže pôvodné bolo prokurátorom zrušené, bol kompletný spisový materiál pridelený príslušnej vyšetrovateľke. Vyšetrovateľka si do spisu následne vyžiadala posudky a údaje z registra trestov na obvineného, vykonala konfrontáciu medzi podávateľkou a obvineným,

opätovne vypočula obvineného a vypočutá bola aj svedkyňa. V mesiaci september bola vyšetrovateľka práceneschopná, pričom po príchode do práce musela neodkladne pracovať aj na troch značne rozsiahlych väzobných veciach, pre ktoré nemohla, podľa vyjadrenia príslušného riaditeľa úradu justičnej a kriminálnej polície, vykonávať v danej veci ďalšie úkony.

Obranu úradu justičnej a kriminálnej polície spočívajúcu v uvádzaní dôvodov, ktoré mali ako objektívne príčiny spôsobiť prieťahy (doposiaľ vykonané úkony, nadmerné množstvo spisov menovanej vyšetrovateľky, vrátane jej PN), **verejný ochranca práv nemohol akceptovať**. Verejný ochranca práv sa stotožnil s názorom podávateľky, že doba **viac ako desať mesiacov** od začatia trestného stíhania a vznesenia obvinenia, minimálne do dňa úradom justičnej a kriminálnej polície predloženého stanoviska, je neprimerane dlhá a vzhľadom na predmet konania nemôže byť z hľadiska ustanovenia **článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky** akceptovaná. Ide predovšetkým o nerešpektovanie požiadaviek ohľadne rýchlosti trestného konania v zmysle ustanovenia § 2 ods. 4, § 164 ods. 2 a § 167 Trestného poriadku a náležitého vedenia trestného konania podľa § 2 ods. 5 a § 164 ods. 4 Trestného poriadku.

Verejný ochranca práv riaditeľa úradu justičnej a kriminálnej polície vyzval na prijatie opatrení smerujúcich k skorému ukončeniu predmetnej veci a požiadal o poskytnutie záverečného oznámenia po právoplatnom ukončení predmetného prípravného štádia trestného konania.

2.2.6. Zbytočné prieťahy a problémy v konaní ďalších orgánov štátnej správy

Verejný ochranca práv preukázal porušenie Ústavy Slovenskej republiky v uplynulom polroku aj **v konaní krajského školského úradu i ministerstiev**.

Krajský školský úrad našiel petíciu občanov až po výzve verejného ochrancu práv.

Podnetom vo februári 2005 sa na verejného ochrancu práv obrátil podávateľ, ktorý ako splnomocnenec namietal presťahovanie školy. Nakoľko s týmto postupom občania nesúhlasili, podali petíciu na krajský školský úrad. Podávateľ žiadal o preskúmanie nečinnosti krajského školského úradu, ktorý do dňa podania podnetu nevybavil petíciu rodičov, študentov, zamestnancov školy, obyvateľov príslušnej

miestnej časti týkajúcu sa nesúhlasu s prest'ahovaním gymnázia.

Na základe výzvy verejného ochrancu práv prednostka krajského školského úradu informovala, že petícia bola doručená na krajský školský úrad **v júni 2004**, kde bola zaevidovaná v zmysle platného registratúrneho poriadku. Podľa jej tvrdení, vzhľadom k prebiehajúcej rekonštrukcii budovy krajského úradu v mesiacoch júl až december 2004, v ktorej krajský školský úrad sídli, došlo k dočasnej strate spisového obalu s uvedenou petíciou. Táto skutočnosť bola príčinou **porušenia § 5 ods. 6 zákona č. 85/1990 Zb. o petičnom práve**. Na základe žiadosti verejného ochrancu práv o stanovisko k nečinnosti orgánu bola uvedená petícia v apríli 2005 doručená na útvar kontroly.

Verejný ochranca práv upovedomil podávateľa, že výsledkami vybavenia podnetu bolo **preukázané porušenie práva podávateľa petície na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov** a krajský školský úrad už vo veci vybavenia petície začal konať.

Ministerstvo školstva nesprávne postupovalo pri vybavovaní s'ťažností.

Podávateľ sa na verejného ochrancu práv obrátil s podnetom vo veci ochrany práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov, ktoré je podľa jeho názoru, porušované nečinnosťou Ministerstva školstva Slovenskej republiky pri vybavovaní jeho s'ťažnosti. Podávateľ sa prihlásil do výberového konania na miesto riaditeľa strednej priemyselnej školy. Nakoľko mu predsedom rady školy bolo oznámené, že „prílohy, ktoré zaslal neboli v požadovanom rozsahu a forme“, so s'ťažnosťou sa obrátil v júni 2004 na Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky vo veci výberového konania na riaditeľa strednej priemyselnej školy. Ministerstvo vnútra Slovenskej republiky jeho s'ťažnosť postúpilo na Ministerstvo školstva Slovenskej republiky. Odpoveď z Ministerstva školstva Slovenskej republiky mu bola doručená v auguste 2004. Následne ešte v auguste 2004 podal ďalšiu s'ťažnosť adresovanú Ministerstvu školstva Slovenskej republiky, na ktorú mu už nebola doručená odpoveď.

Verejný ochranca práv preskúmaním podnetu zistil, že celkovo podávateľ podal tri s'ťažnosti. K prvej z nich Ministerstvo školstva Slovenskej republiky s'ťažovateľa písomne informovalo o výsledku prešetrenia s'ťažnosti oznámením o vybavení s'ťažnosti. Keďže druhá a tretia s'ťažnosť adresovaná Ministerstvu školstva Slovenskej republiky z augusta 2004 neobsahovali (podľa vyjadrenia ministra školstva) nové skutočnosti a ani neboli predložené žiadne doklady, ktoré by menili pôvodné stanovisko Ministerstva školstva

Slovenskej republiky, Odbor kontroly Ministerstva školstva Slovenskej republiky vybavil obe tieto sťažnosti ako opakovanú sťažnosť. Podľa ustanovenia § 20 ods. 1 zákona o sťažnostiach, ak sťažovateľ opakuje sťažnosť v tej istej veci, orgán verejnej správy prekontroluje, či pôvodná sťažnosť bola správne vybavená. Výsledok kontroly oznámi sťažovateľovi písomne. Podľa ustanovenia § 20 ods. 2 zákona o sťažnostiach, ak ďalšia opakovaná sťažnosť podaná tým istým sťažovateľom v rovnakej veci neobsahuje nové skutočnosti, správnosť jej vybavenia sa opätovne nekontroluje, ani sa o tom sťažovateľ neupovedomí. Urobí sa o tom úradný záznam do spisového materiálu. V ustanovení § 20 ods. 1 zákona o sťažnostiach je upravený postup pri vybavení opakovanej sťažnosti a v ustanovení § 20 ods. 2 zákona o sťažnostiach postup pri vybavení ďalšej opakovanej sťažnosti. Prostredníctvom gramatického výkladu týchto dvoch odsekov je zrejmé, že na prvú opakovanú sťažnosť je orgán verejnej správy povinný písomne oznámiť výsledok kontroly. Len v prípade, ak ďalšia opakovaná sťažnosť podaná tým istým sťažovateľom v rovnakej veci neobsahuje nové skutočnosti, správnosť jej vybavenia sa opätovne nekontroluje a ani sa o tom sťažovateľ neupovedomí.

Vzhľadom k uvedeným skutočnostiam navrhol verejný ochranca práv ministrom školstva Slovenskej republiky, aby Ministerstvo školstva Slovenskej republiky v predmetnom konaní o opakovanej sťažnosti postupovalo podľa ustanovenia § 20 ods. 1 zákona o sťažnostiach a písomne oznámili sťažovateľovi výsledok kontroly vo veci opakovanej sťažnosti. Taktiež vyzval Ministerstvo školstva Slovenskej republiky, aby zaujalo stanovisko k výsledkom vybavenia podnetu a zároveň oznámili prijaté opatrenia. Z postupu zamestnancov odboru kontroly Ministerstva školstva Slovenskej republiky vyplýva množstvo chýb, ktoré v rámci pôsobnosti verejný ochranca práv nie je oprávnený riešiť, nakoľko nejde o porušenie základných práv a slobôd. Musel však konštatovať, že tieto chyby sú spôsobilé prispievať k zvyšovaniu negatívneho vnímania orgánov štátnej správy zo strany občanov Slovenskej republiky. **Preto odporúčal, aby zamestnanci Ministerstva školstva Slovenskej republiky venovali väčšiu pozornosť pri vybavovaní podaní fyzických osôb a právnických osôb podľa ich obsahovej stránky, aj keď je podanie nesprávne označené. Taktiež služobnému úradu ministerstva odporúčal v budúcnosti venovať väčšiu pozornosť zabezpečovaniu pravidelného prehlbovania kvalifikácie štátnych zamestnancov.**

Zbytočné prietahy a nesprávny postup preukázal verejný ochranca práv aj v konaní ministerstva kultúry.

Osobne v sídle Kancelárie verejného ochrancu práv v Bratislave podávateľ podnetu namietal rozpor a nesúlad interných predpisov jednej z kresťanských cirkvi na Slovensku (obzvlášť štatútu) a ich činnosti so všeobecne záväznými právnymi predpismi v zmysle ustanovení § 6 ods. 1 písm. b) a ods. 2 zákona č. 308/1991 Zb. o slobode náboženskej viery a postavení cirkví a náboženských spoločností v znení neskorších predpisov. Na verejného ochrancu práv sa obrátil z dôvodu, že ministerstvo kultúry nepostupovalo v predmetnej veci v zmysle svojich právomocí a jeho konaním nebola nedodrжанá lehota na vydanie rozhodnutia o merite prejednávanej veci, čím sa cítil byť ukrátený na svojich právach.

Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky na výzvu verejného ochrancu práv uznalo opodstatnenosť výhrad podávateľa voči konaniu a interným predpisom uvedenej cirkvi na Slovensku, pričom sa už dlhšie obdobie snaží vyriešiť predmetnú záležitosť predovšetkým zmierom. Prvým pozitívnym krokom po takmer troch rokoch riešenia tejto kauzy bolo stretnutie zainteresovaných strán v marci roku 2004 na pôde cirkevného odboru Ministerstva kultúry Slovenskej republiky, kde došlo k určeniu a pomenovaniu konfliktných bodov, od úspešného doriešenia ktorých závisí uzatvorenie celej veci. Za tým účelom malo dôjsť k zasadaniu najvyšších cirkevných orgánov predmetnej cirkvi na Slovensku, synodnej rady a synody, v máji 2004. Oficiálne stanovisko najvyššieho orgánu cirkvi, do dňa zaslania vyjadrenia verejnému ochrancovi práv, ministerstvo kultúry nedostalo.

Výsledkami vybavenia podnetu bolo preukázané, že postupom Ministerstva kultúry Slovenskej republiky došlo **k porušeniu základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov** ako aj **k porušeniu jedného zo základných ústavných princípov** právneho štátu, t.j. **zásady legality (zákonnosti)**, keď sa voči dotknutej cirkvi nepostupovalo podľa procesných pravidiel upravujúcich konanie o zrušení registrácie (t. j. podľa zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní), čím bolo zároveň porušené základné právo v zmysle ustanovenia **čl. 46 ods. 1 Ústavy SR** domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva v prípadoch ustanovených zákonom na príslušnom orgáne Slovenskej republiky. Štátne orgány nie sú oprávnené konať, ak ich na to nespĺnomocní zákon **a ak konajú, sú povinné konať iba spôsobom, ktorý ustanovil zákon**. Štát v žiadnom prípade nebráni slobodnému a dobrovoľnému združovaniu osôb

podľa príslušnosti k náboženskej viere, či vyznaniu a v nadväznosti na to ich aj ústavne konformným spôsobom prejavovať rôznymi formami, avšak na druhej strane, ak chcú byť náboženské organizácie oficiálnym spôsobom uznané zo strany štátu de jure, musia byť registrované (§ 4 ods. 4 zákona č. 308/1991 Zb.) za podmienok určených štátom, t.j. právna existencia a akceptácia náboženských organizácií sa viaže na akt registrácie. Ak ministerstvo kultúry preukázateľne zistilo rozpor vnútorných predpisov uvedenej cirkvi na Slovensku so všeobecne záväznými právnymi predpismi platnými v Slovenskej republike, bez akejkoľvek reflektácie druhej strany na viaceré výzvy ministerstva kultúry, malo následne povinnosť postupovať podľa ustanovenia § 20 ods. 1 zákona č. 308/1991 Zb. **a uskutočniť konanie o zrušení registrácie** v rámci zákona o správnom konaní.

Verejný ochranca práv upovedomil ministra kultúry o zistených skutočnostiach preukazujúcich nezákonný postup a zbytočné prieskumy v predmetnom konaní spolu s návrhom na prijatie relevantných opatrení smerujúcich k tomu, aby sa v danej veci rozhodlo a postupovalo ďalej v zmysle zákonných ustanovení § 20 ods. 1 zákona č. 308/1991 Zb.

Zbytočné prieskumy verejný ochranca práv preukázal aj pri vybavovaní žiadosti o odškodnenie osoby poškodenej násilným trestným činom na ministerstve spravodlivosti.

Podávateľka podnetu ostala ako pozostalá s dvomi maloletými sestrami po nebohej matke, ktorej smrť spôsobil druh bodnou ranou do hrudníka. Počas vyšetrovania ju orgány polície upozornili na možnosť podania žiadosti o odškodnenie. Žiadosť podľa zákona č. 255/1998 Z.z. o odškodňovaní osôb poškodených násilnými trestnými činmi v znení zákona č. 422/2002 Z. z. z ministerstvu spravodlivosti zaslala v auguste 2003. Keď napriek urgencii jej žiadosť nebola vybavená, obrátila sa v septembri 2004 so sťažnosťou vo veci na ministra spravodlivosti i verejného ochranca práv.

Preskúmaním podnetu verejný ochranca práv zistil, že ministerstvo v októbri 2004 požiadalo podávateľku o doplnenie žiadosti. Ministerstvo po vyjadrení opätovne žiadosť posúdilo a vychádzajúc z ustanovení § 1 ods. 4 a § 4 ods. 1 zákona č. 255/1998 Z. z., dospelo k záveru, že tejto žiadosti o odškodnenie nie je možné vyhovieť. Podľa ustanovenia § 8 ods. 3 zákona č. 255/1998 Z. z. o žiadosti na odškodnenie je **ministerstvo povinné rozhodnúť do troch mesiacov odo dňa jej podania**. V prípade okolností hodných osobitného zreteľa môže ministerstvo o žiadosti rozhodnúť do piatich

mesiacov odo dňa jej podania. Poškodený musí byť upovedomený o dôvodoch predĺženia lehoty na rozhodnutie o žiadosti.

Verejný ochranca práv dospel k záveru, že postupom Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky v predmetnom konaní je preukázané **porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.**

Na žiadosť verejného ochrancu práv riaditeľ odboru rehabilitácii a odškodňovania ministerstva spravodlivosti informoval. „...Ministerstvo spravodlivosti SR je si vedomé, že k rozhodnutiu o žiadosti došlo oneskorene. Stalo sa to čisto z objektívnych príčin...“. Následne v júli 2005 informoval, že **záverečné stanovisko v predmetnej veci z januára 2005** bolo podávateľke podnetu doručené.

V uplynulom polroku verejný ochranca práv v jednom prípade využil postup podľa **§ 19 ods.3 zákona o verejnom ochrancovi práv**, keď nesúhlasil so stanoviskom orgánu verejnej správy- Úradu vlády Slovenskej republiky a vyrozumel o tom nadriadený orgán, a to vo veci podnetu, ktorého podávateľom je mimovládna organizácia, ktorá požiadala o preskúmanie konania a rozhodovania orgánov verejnej správy vo veci zmeny vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam. Verejný ochranca práv dospel k záveru, že v tomto prípade si príslušné orgány nepreverili dostatočne skutkový stav a nepostupovali v súlade s príslušnými zákonnými ustanoveniami pri prevode vlastníctva k nehnuteľnostiam v prospech štátu. Navyše predmetom podnetu bol aj problém týkajúci sa hnutel'nych vecí vo vlastníctve podávateľa, ktoré sa stále nachádzajú v priestoroch uvedených nehnuteľností, s čím sa Správa zariadení úradu vlády nijako nevysporiadala a je možné usudzovať, že takýmto konaním dochádza k obmedzovaniu vlastníckeho práva. Na základe uvedeného v súlade s § 19 ods. 3 zákona o verejnom ochrancovi práv vyrozumel verejný ochranca práv predsedu vlády o nesúhlase s postupom Úradu vlády Slovenskej republiky v uvedenej veci.

2.2.7. Porušenia Ústavy Slovenskej republiky konaním orgánov samosprávy

Za uplynulý polrok verejný ochranca práv preukázal porušenie základných práv a slobôd aj v **konaní samosprávneho kraja, mestských a obecných úradov.**

Zbytočné priet'ahy v konaní samosprávneho kraja verejný ochranca práv preukázal v konaní, v ktorom viaceré úrady pridľho zisťovali svoju nepríslušnosť vo veci neoprávnenej manipulácie zo zdravotnou dokumentáciou.

Podávateľ sa na verejného ochrancu práv obrátil s podnetom, v ktorom uviedol, že v auguste 2004 podal trestné oznámenie na neznámeho páchatel'a, ktorý zo zdravotnej dokumentácie jeho manželky odcudzil lekárske nálezy bez jej súhlasu a vedomia a odovzdal konkrétnym osobám. Domáhal sa ochrany podľa zákona o ochrane osobných údajov. V uvedenom číne videl porušenie súkromia jeho manželky i jej liečby, psychickej pohody a istoty v objektivitu zdravotníckeho zariadenia. Žiadal o preskúmanie nečinnosti samosprávneho kraja, ktorý do dňa podania podnetu nevybavil jeho písomnú urgenciu v súvislosti s riešením priestupku na základe trestného oznámenia z dôvodu odcudzenia lekárskeho nálezu manželky z jej zdravotnej dokumentácie.

Obvodné oddelenie Policajného zboru konanie v oznámení podávateľ'a klasifikovalo ako priestupok na úseku zdravotníctva podľa § 29 ods. 1 písm. e/ zákona č. 372/1990 Z. z. o priestupkoch v znení neskorších predpisov a vec odstúpilo úradu samosprávneho kraja, odboru zdravotníctva. Vedúci odboru zdravotníctva a lekár samosprávneho kraja informoval, že oznámenie spolu so spisovou dokumentáciou doručené v septembri 2004 na základe konzultácií s ministerstvom vnútra odstúpili v marci 2005 Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva na priame vybavenie. Regionálny úrad verejného zdravotníctva sa v apríli 2005 obrátil so žiadosťou o usmernenie vo veci určenia príslušnosti na Úrad verejného zdravotníctva Slovenskej republiky, nakoľko sa domnieval, že na riešenie postúpeného priestupku nie sú príslušným orgánom. Na základe odporúčania Úradu verejného zdravotníctva sa Regionálny úrad verejného zdravotníctva v apríli 2005 obrátil na ministerstvo zdravotníctva so žiadosťou o usmernenie vo veci určenia príslušnosti. Podľa § 51 zákona o priestupkoch, ak nie je v tomto alebo v inom zákone ustanovené inak, vzťahujú sa na konanie o priestupkoch všeobecné predpisy o správnom konaní. Podľa § 20 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní v znení neskorších predpisov, ak správny orgán nie je príslušný na rozhodnutie, je povinný podanie bez meškania postúpiť príslušnému správnomu orgánu a upovedomiť o tom účastníka konania. Vzhľadom k tomu, že v uvedenom prípade Úrad samosprávneho kraja, voči ktorému podávateľ namietal nečinnosť, postúpil vec Regionálnemu úradu verejného zdravotníctva až po uplynutí šiestich mesiacov, došlo zo strany orgánu verejnej

správy k nedodržaniu ustanovenia § 20 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní, podľa ktorého, ak správny orgán nie je príslušný na rozhodnutie, je povinný podanie bez meškania postúpiť príslušnému správne mu orgánu a upovedomiť o tom účastníka konania.

K problémom v konaní mestských a obecných úradov často dochádza aj **v stavebných konaniach.**

Takým je aj vybavenie sťažnosti podávateľa podnetu na starostu obce, ktorý vo veci kolaudácie rekreačnej chaty nekonal ani napriek tomu, že krajský stavebný úrad rozhodol, že obec v stavebnom konaní porušila zákon.

Verejný ochranca práv preskúmaním veci zistil, že rozhodnutím krajského stavebného úradu bolo zrušené rozhodnutie obce o zastavení konania a rozhodnutie o prerušení kolaudačného konania a vec vrátená obci na nové prejednanie a rozhodnutie. Jedným z dôvodov takéhoto rozhodnutia bola skutočnosť, že v konaní boli porušené základné zásady správneho konania podľa § 3 správneho poriadku najmä právo účastníkov konania na vybavenie veci bez zbytočných prietáhov, ale aj procesný postup stanovený stavebným zákonom pre kolaudačné konanie. Podávateľ sa opakovane obrátil aj na okresnú prokuratúru, zo strany ktorej bolo taktiež zistené, že stavebný úrad porušil zákon, keď nedodržel zákonom stanovené lehoty.

Z preskúmaných skutočností verejný ochranca práv jednoznačne preukázal, že bolo **porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov** (v lehote stanovenej zákonom o správnom konaní) garantovaného ustanovením článku 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky.

Na základe preskúmaných podnetov sa závažným problémom javí skutočnosť, že najmä starostovia obcí nevedia o povinnostiach im vyplývajúcich zo zákona o slobodnom prístupe k informáciám. Takým bol aj prípad, keď starosta obce poskytol požadované informácie až po výzve verejného ochrancu práv.

V januári 2005 sa podávateľ na verejného ochrancu práv obrátil s podnetom, v ktorom namietal postup obce pri vybavovaní žiadostí o informácie podľa zákona č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o slobode informácií).

Pri preskúmaní podnetu verejný ochranca práv zistil, že obec žiadosti

o informácie nevybavila v zákonom ustanovených lehotách. Podľa § 17 zákona o slobode informácií žiadosť o sprístupnenie informácií povinná osoba vybaví bez zbytočného odkladu, najneskôr do desiatich dní odo dňa podania žiadosti alebo odo dňa odstránenia nedostatkov žiadosti, ak tento zákon neustanovuje inak. Zo závažných dôvodov môže povinná osoba predĺžiť lehotu, najviac však o desať dní. Predĺženie lehoty povinná osoba oznámi žiadateľovi bezodkladne, najneskôr pred uplynutím uvedenej desaťdňovej lehoty. V oznámení uvedie dôvody, ktoré viedli k predĺženiu lehoty. Tak sa však nestalo.

Podľa § 18 ods. 2 a ods. 3 zákona č. 211/2000 Z. z., ak povinná osoba žiadosti nevyhovie hoci len sčasti, vydá o tom v zákonom stanovenej lehote písomné rozhodnutie. Rozhodnutie nevydá v prípade, ak žiadosť bola odložená. Ak povinná osoba v lehote na vybavenie žiadosti neposkytla informácie či nevydala rozhodnutie a ani informáciu nesprístupnila, predpokladá sa, že vydala rozhodnutie, ktorým odmietla poskytnúť informáciu. § 19 ods. 1 a ods. 3 zákona č. 211/2000 Z. z. ustanovuje, že proti rozhodnutiu povinnej osoby o odmietnutí požadovanej informácie možno podať odvolanie v lehote 15 dní od doručenia rozhodnutia alebo márneho uplynutia lehoty na rozhodnutie o žiadosti podľa § 17. Odvolací orgán rozhodne o odvolaní do 15 dní od doručenia odvolania povinnou osobou. Rozhodnutie o odmietnutí žiadosti možno preskúmať v súdnom konaní podľa § 244 a nasl. Občianskeho súdneho poriadku.

Podávateľom požadované informácie, ktoré sa týkali nakladania obce s nehnuteľnosťou, mu neboli sprístupnené v zákonom stanovenej lehote a na jeho odvolanie proti tzv. fiktívnemu rozhodnutiu o nesprístupnení informácii **obec nereagovala**. Neposkytnutím požadovaných informácií v lehotách ustanovených zákonom č. 211/2000 Z. z. a nerozhodnutím o odvolaní proti tzv. fiktívnemu rozhodnutiu, došlo zo strany obecného úradu k nečinnosti, ktorá spôsobila **neprimerané priet'ahy pri vybavovaní žiadosti o poskytnutie informácie**, čím došlo k **porušeniu základného práva zaručeného Ústavou Slovenskej republiky**.

Verejný ochranca práv starostu obce požiadal, aby prijal potrebné opatrenia a postupoval v súlade so zákonom č. 211/2000 Z. z. Starosta vo svojom stanovisku oznámil, že obec i obecný úrad budú v budúcnosti dôsledne dbať na dodržiavanie postupu podľa zákona č. 211/2000 Z. z., najmä na dodržiavanie lehôt stanovených týmto zákonom.

Vyskytol sa aj prípad, keď starostka obce o platnosti a účinnosti **zákona o slobodnom prístupe k informáciám** vedela, **nesprávne si však vykladala jeho ustanovenia**.

Osobne do Kancelárie verejného ochrancu práv prišla namietat' podávateľka podnetu neoprávnený postupu starostky obce pri sprístupňovaní informácii. Porušenie svojho základného práva na informácie podľa ustanovení článku 26 Ústavy Slovenskej republiky videla v postupe starostky obce, ktorá jej odmietla poskytnúť údaje o skutočnostiach a podkladoch, na základe ktorých došlo k nadobudnutiu vlastníckeho práva obce k nehnuteľnosti, ktorá bola vo vlastníctve právnych predchodcov podávateľky. Starostka totiž podmienila poskytnutie požadovaných informácií vyžiadáním si zaslania návrhu na uzatvorenie zmluvy.

Žiadosť o sprístupnenie informácií má svoje náležitosti doslovne vymedzené v ustanovení § 14 ods. 2 zákona o slobode informácií a výzva na jej doplnenie je opodstatnená iba vtedy, ak niektorá zo zákonných náležitostí v predmetnej žiadosti chýba. Podávateľke adresovaná požiadavka starostky obce na zaslanie návrhu zmluvy o poskytnutí požadovaných informácií nezodpovedala zneniu ustanovenia § 14 ods. 3 zákona o slobode informácií, pretože ustanovenie § 3 ods. 2 zákona o slobode informácií upravuje **rozsah** informácií, ktoré je povinná osoba uvedená v ustanovení § 2 ods. 3 zákona o slobode informácií povinná poskytnúť, čiže okrem informácií o hospodárení s verejnými prostriedkami, nakladaní s majetkom štátu alebo majetkom obce, poskytne a sprístupní aj informácie o obsahu, plnení a činnostiach vykonávaných na základe uzatvorenej zmluvy. Tu mal zákonodarca na mysli zmluvy takého charakteru, ktoré povinná osoba uzatvára s tretími osobami (napr. s podnikateľskými subjektami, prípadne s neziskovými organizáciami a pod.), o ktorých obsahu, plnení a činnostiach na ich základe vykonávaných má občan právo byť informovaný.

Starostka obce oznámila v stanovisku verejnému ochrancovi práv, že vytýkanú výzvu, resp. „odpoveď“, ktorou žiada o doplnenie a spresnenie žiadosti o sprístupnenie informácií vypracovala v súlade s ustanovením § 14 ods. 2 zákona o slobode informácií, z dôvodu nejasnosti a neúplnosti pôvodnej žiadosti, avšak nevyjadrila sa k zistenej skutočnosti, t.j. z akého dôvodu požadovala zaslanie návrhu zmluvy o poskytnutí informácií a jej predložením súčasne podmieňovala sprístupnenie požadovaných informácií.

Z obsahu zaslaných a predložených relevantných informácií bolo preukázané, že konaním starostky obce, ako správneho orgánu (v zmysle ustanovenia § 13 ods. 5 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení v znení neskorších predpisov), tým že neoprávnene podmienila poskytnutie požadovaných informácií predložením a uzatvorením zmluvy

o poskytnutí informácií, došlo k porušeniu základného práva na informácie zaručeného ustanovením článku 26 Ústavy Slovenskej republiky a ustanovením článku 10 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

Starostka obce spolu s predloženým stanoviskom v danej veci, o ktoré bola žiadaná, predložila v prílohe aj novú „výzvu o doplnenie žiadosti o poskytnutie informácií, obsahové znenie ktorej už akceptuje verejným ochrancom práv zistené nedostatky pri realizácii práva na informácie.

3. Vybrané aktivity verejného ochrancu práv

3.1. Zvyšovanie právneho vedomia

Kancelária verejného ochrancu práv naďalej popri poskytovaní ochrany základným právam a slobodám kladie dôraz na komplexnú službu občanovi, poskytuje mu pomoc, odborne ho usmerňuje, o čom svedčí **12 656 právnych rád a usmernení** poskytnutých z vlastnej iniciatívy verejného ochrancu práv, a to tak písomných ako aj ústnych pri osobných stretnutiach v dnes už 8 regionálnych pôsobiskách po celom Slovensku.

Medzi naše prioritné úlohy stále patrí aj snaha o odstraňovanie právnej nevedomosti formou právnej propagandy a osvety. Verejný ochranca práv a právnici jeho kancelárie len za posledný polrok zabezpečovali zvyšovanie právneho vedomia v rámci **28 relácií rozhlasu a televízie** k najrozmanitejším právnym problémom, od ochrany základných práv a slobôd, právomocí a pôsobnosti orgánov verejnej správy, cez partikulárne témy ako vyživovacia povinnosť, dôchodkové zabezpečenie, dávky v hmotnej núdzi, dávky sociálnej pomoci, susedské problémy, stavebné konanie, práva a povinnosti zamestnancov a zamestnávateľov v pracovnoprávných vzťahoch, ochrana pred hlukom a vibráciami, až po právo Európskej únie. Mimoriadny záujem vzbudilo odvysielanie zostrihu zvukového záznamu zo stretnutia verejného ochrancu práv so študentmi gymnázia v Slovenskom rozhlase okruh Rádio Regina. V rámci série podujatí organizovaných Kanceláriou verejného ochrancu práv pri príležitosti Medzinárodného dňa detí diskutoval verejný ochranca práv so študentmi gymnázia o problematike práv dieťaťa v zmysle platnej právnej úpravy v Slovenskej republike a medzinárodných dohovorov, odpovedal na otázky z jednotlivých právnych oblastí a aktuálnych legislatívnych zmien. Pre veľký ohlas verejnosti bol záznam vysielaný aj v repríze.

Na zvyšovanie právneho vedomia sú zamerané aj **osobné stretnutia občanov s verejným ochrancom práv** v regiónoch Slovenska, v uplynulom polroku išlo o stretnutia so staršími občanmi, študentmi, deťmi z detských domovov, ďalej **prednášková činnosť**, v uplynulom polroku **pre nezamestnaných, nevidiacich a slabozrakých, sociálnych a zdravotných pracovníkov**.

Už medzi tradične organizované podujatia Kancelárie verejného ochrancu práv patrí „**U ombudsmana deň otvorených dverí pre dieťa a rodinu**“. V týždni od 30. mája do 3. júna 2005, v ktorom sme si pripomenuli Medzinárodný deň detí, pripravila Kancelária verejného ochrancu práv viacero akcií zameraných na ochranu a presadzovanie práv detí, verejný ochranca práv a jeho spolupracovníci ako spoluorganizátori v rámci vzdelávacieho podujatia "Ludské práva, práva dieťaťa a ich ochrana" prednášali pedagogickým pracovníkom. Verejný ochranca práv sa stretol s deťmi z detských domovov a so študentmi zo stredného Slovenska v diskusii o právach dieťaťa v zmysle platnej právnej úpravy v Slovenskej republike, osobitne s ohľadom na ustanovenia Dohovoru o právach dieťaťa i na oslave dňa detí pre deti odkázané na náhradnú výchovu. Dňa 1. júna 2005 vyšla Kancelária verejného ochrancu práv v ústrety všetkým podávateľom tým, že úradné hodiny predĺžila od 08.00hod. do 18.00hod. Tento deň využilo 43 osôb, ktoré sa zaujímali o problémy z oblasti práv detí a rodinného práva, žiadali najmä právne usmernenia v súvislosti s rozvodom manželstva a stykom rodičov s maloletými deťmi po rozvode a v súvislosti s riešením sociálnych problémov rodín s maloletými deťmi.

Osobitnú pozornosť verejný ochranca práv venuje aj **obvineným a odsúdeným**. V súvislosti so znižovaním veku trestnej zodpovednosti v rekodifikovanom Trestnom zákone verejný ochranca práv upozorňoval aj na povinnosť štátu zabezpečiť realizáciu ústavou daného základného práva na vzdelanie, ktorú v prípade štrnásťročných páchatel'ov odsúdených na trest odňatia slobody nepodmienečne bude potrebné zabezpečiť. Aj z tohto dôvodu verejný ochranca práv navštívil Ústav na výkon trestu odňatia slobody pre mladistvých v Sučanoch. Zaujímal sa o pripravenosť zabezpečenia realizácie základného práva na vzdelanie mladistvých odsúdených a podmienky výkonu trestu odňatia slobody mladistvými odsúdeným. Problém vidí aj pri zabezpečení základného práva na vzdelanie počas výkonu väzby 14 ročných obvinených. Pri sústredení väzobne stíhaných 14 ročných obvinených v jednom ústave na výkon väzby, by mohlo dochádzať k spomaleniu konania orgánov činných v trestnom konaní a k zbytočným prieťahom v konaní. Problematickým sa javí aj výkon práva na vzdelanie z dôvodu dĺžky umiestnenia v ústave na výkonu väzby či výkon trestu odňatia slobody, zabezpečenie

dostatočného počtu kvalifikovaných pedagógov, rôzna intelektuálna úroveň obvinených a odsúdených i zabezpečenie práva národnostných menšín a etnických skupín na vzdelanie v ich jazyku. Nemožno opomenúť aj otázky vnútornej diferenciacie vo výkone trestu odňatia slobody i komplexný resocializačný proces, ktorého výsledkom má byť osobnosť, ktorá je pripravená na riadny občiansky život.

Plneniu úlohy zvyšovania právneho vedomia sa Kancelária verejného ochrancu práv venuje aj v jazykoch národnostných menšín. **V nadväznosti na ciele a zásady uvedené v článku 7 ods. 1 písm. d) Európskej charty regionálnych alebo menšinových jazykov Kancelária verejného ochrancu práv na uľahčenie slovného aj písomného prejavu v menšinových jazykoch vydáva materiály o činnosti verejného ochrancu práv, jeho pôsobnosti a kompetenciách v jazykoch národnostných menšín. Súčasťou programu podpory používania jazykov národnostných menšín vo vzťahu k verejnému ochrancovi práv bolo i vypracovanie prekladov formulárov na podanie podnetu.** Uvedený formulár bol preložený do všetkých jazykov národnostných menšín v Slovenskej republike vo vzťahu ku ktorým sa uplatňujú ratifikované ustanovenia Charty, t. j. do jazyka bulharského, českého, chorvátskeho, maďarského, nemeckého, poľského, rómskeho, rusínskeho a ukrajinského. Distribúciu formulárov na podanie podnetu Kancelária verejného ochrancu práv zabezpečuje v rámci svojich realizovaných aktivít na území Slovenska i pri zahraničných aktivitách a súčasne sú zverejnené aj na internetovej stránke verejného ochrancu práv www.vop.gov.sk, ktorú je možné využiť na elektronické zaslanie podnetu priamo po jeho vyplnení. Okrem formuláru vypracovala Kancelária verejného ochrancu práv informačný materiál o činnosti verejného ochrancu práv, jeho pôsobnosti, kompetenciách, najčastejších otázkach a odpovediach, kontaktných adresách vrátane úradných dní v regiónoch a spôsobe objedávania sa. I uvedený materiál bol preložený do všetkých deviatich menšinových jazykov. Materiály sú taktiež zverejnené na internetovej stránke verejného ochrancu práv.

Z dôvodu zabezpečenia účinnejšej a efektívnejšej ochrany práv a slobôd fyzických osôb a právnických osôb verejný ochranca práv predložil **návrh novelizácie zákona o verejnom ochrancovi práv.** Medzi navrhované zmeny patrí najmä rozšírenie pôsobnosti verejného ochrancu práv na celú „maladministráciu“ /„zlú správu“/ obdobne ako v ostatných krajinách Európskej únie, nielen na základné práva a slobody ako je tomu dnes a doplnenie verejného ochrancu medzi osoby oprávnené predložiť ústavnému súdu návrh na začatie konania v prípade zistenia skutočností nasvedčujúcich tomu, že uplatnenie právnych predpisov môže ohroziť ľudské práva a základné slobody.

3.2. Medzinárodná spolupráca

Významným zámerom verejného ochrancu práv a jeho kancelárie je aj medzinárodná spolupráca, ďalšie rozvíjanie spolupráce s partnerskými inštitútmi krajín Európskej únie, preberanie skúseností a dôstojná reprezentácia Slovenskej republiky v zahraničí.

Verejný ochranca práv a zástupcovia jeho kancelárie sa v uplynulom polroku podieľali na viacerých významných podujatiach v oblasti medzinárodnej spolupráce.

Kancelária verejného ochrancu práv za účasti ombudsmana Rakúska, zástupcov ombudsmanov krajín V4, ombudsmana talianskeho mesta Positano, právnikov, psychologov, pedagógov, zástupcov orgánov verejnej správy a mimovládnych organizácií zorganizovala **medzinárodnú konferenciu „Ochrana základných práv a slobôd pri uplatňovaní trestného práva“** pod záštitou prezidenta Slovenskej republiky. Obsah konferencie bol zameraný na trestnoprávne, kriminologické, penologické, pedagogické, psychologické a sociálne problémy súvisiace s trestným konaním, osobitne s dôrazom na rekodifikáciu trestnoprávnych predpisov, postavenie „detí“ v trestnom konaní, postavenie obetí v trestnom konaní, obmedzení osobnej slobody pri výkone väzby a výkone trestu odňatia slobody a praktické problémy pri výkone činnosti ombudsmanov v oblasti trestného práva. Prijaté závery konferencie sústreďujú pozornosť na problematiku obmedzovania a odstraňovania podmienok trestnej a inej protispoločenskej činnosti za účasti najširšej verejnosti, jej pomoc orgánom činným v trestnom konaní pri jej odhaľovaní a obmedzovaní, ako aj pri výchove, resp. prevýchove odsúdených osôb. Ďalej na normotvorný proces, ktorý je potrebné organizovať interdisciplinárnym spôsobom tak, aby trestno-právne normy nielen nasledovali za spoločenským rozvojom, ale odrážali i jeho najbližšie perspektívy. Účastníci konferencie upozornili aj na potrebu zabezpečiť zdokonalenie legislatívneho procesu a zlepšenie legislatívno-technickej kvality trestno-právnych noriem, účelnú jednoduchosť Trestného zákona, zdokonaľovanie jeho prehľadnosti, presnosť vyjadrovania ako aj zvyšovanie jeho zrozumiteľnosti. Medzi dôležité závery konferencie patrí aj upozornenie na jeden zo základných princípov trestného práva pri potlačovaní trestnej činnosti- princíp jednoty represie a výchovy. Treba zdôrazňovať, že humanizmus trestného práva by sa mal odrážať v neustálom znižovaní sféry trestnej represie a rozširovaní profylaktických a preventívnych opatrení. Isté je, že trestné právo sa nemôže zriekať ani svojej represívnej stránky, vyjadrenej v dostatočne prísnych trestoch. Musí ísť o prísnosť rozumnú, ktorá ako taká

nemá nič spoločné s tvrdosťou. Ináč by sme sa mohli dostávať do situácie, že neadekvátna, neproporcionálna tvrdosť by narušala celý výsledok trestu, viedla by k znehodnoteniu ľudskej osobnosti. Prvotný význam v potlačovaní trestnej činnosti musí mať dôsledná prevencia. Nemá ísť o také predchádzanie, ktoré sa obmedzuje len na izoláciu páchatel'ov v nápravnových zariadeniach, ale o obmedzenie kriminogénnych faktorov, a tým o obmedzovanie trestnej činnosti vôbec. Je potrebné uplatňovať kombináciu prostriedkov štátneho donútenia s prostriedkami výchovného a spoločenského pôsobenia. Osobitne sa obsah konferencie zamerával na „trestnú činnosť mládeže“, ktorá predstavuje jeden z vážnych problémov boja proti trestnej činnosti. Jej spoločensko-politickú a kriminologickú závažnosť treba vidieť predovšetkým v tom, že ide o trestnú činnosť, ktorá do určitej miery predurčuje kriminalitu budúcich rokov. V neposlednom rade medzi závery konferencie patrí výzva, aby pozornosť legislatívneho procesu bola upriamená aj na prijatie takých opatrení v trestnoprocesných vzťahoch, ktoré náležitým spôsobom uspokojia nároky obetí trestných činov.

S cieľom nadviazania a prehĺbenia vzájomnej spolupráce ombudsmanských inštitúcií blízkyh nielen geografickým usporiadaním, ale aj historickým vývojom a aktuálnym dianím v medzinárodnom priestore sa v júni 2005 konal už druhý **Summit ombudsmanov krajín V4**. Tohtoročný summit sa konal pri príležitosti 10. výročia kreovania inštitútu ombudsmana v Maďarsku. Hlavným obsahom rokovani bolo uplatňovanie „právk sociálnym istotám“. Dôraz bol kladený na právo na prácu, právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu ako aj pri strate živiteľa, právo na bezplatnú zdravotnú starostlivosť, právo na vzdelanie, sociálne dávky a podporu rodiny. V neposlednom rade sa venoval aj reforme verejnej správy, právam menšín a diskriminácii. Delegácie sa stretli aj s veľvyslancami Slovenskej republiky, Českej republiky a Poľska v Maďarsku. Tradícia Summitov ombudsmanov krajín V4, ktorú **založil verejný ochranca právk v Slovenskej republike** v roku 2004, keď sa ombudsmani krajín V4 stretli v Poprade, bude pokračovať v roku 2006 na základe pozvania verejného ochrancu právk v Českej republike. Ombudsmani krajín V4 sa venovali aj aktuálnym politickým a hospodárskym otázkam v Európskej únii. Svojou príkladnou spoluprácou ombudsmanov stredoeurópskeho priestoru majú zámer byť novým impulzom pre celú Úniu.

V rámci **9. okrúhleho stola európskych ombudsmanov**, ktorý sa konal pri príležitosti 50. výročia založenia úradu ombudsmana v Dánsku k témam významu inštitútu ombudsmana pre budovanie demokracie, potrebe spolupráce jednotlivých

ombudsmanov z dôvodu jedinečnosti a nezávislosti ich postavenia, či úvahám o vhodnosti zjednotenia kompetencií ombudsmanov v medzinárodnom dokumente i „problémových väzňov“ v súvislosti s úkonmi pri obmedzovaní ich osobnej slobody a ochrana práva na súkromie, Kancelária verejného ochrancu práv prezentovala pôsobnosť verejného ochrancu práv v súvislosti s výkonom väzby a trestu odňatia slobody, praktické skúsenosti s vybavovaním podnetov z danej oblasti, spoluprácu s Zborom väzenskej a justičnej stráže pri zabezpečovaní práv obvinených a odsúdených a aktuálne zmeny v legislatíve Slovenskej republiky spolu s obsahom návrhov verejného ochrancu práv v pripomienkových konaniach.

Cieľom návštevy **Inštitútu ombudsmanov v Rakúsku** okrem nadviazania vzájomnej spolupráce, bola i skutočnosť, že Peter Kostelka, jeden z ombudsmanov Rakúska je viceprezidentom **Medzinárodnej inštitúcie ombudsmanov („International Ombudsman Institut“)**. Verejný ochranca práv požiadal o podporu členstva inštitútu verejného ochrancu práv v Slovenskej republike v tejto významnej inštitúcii. Peter Kostelka ocenil správne smerovanie inštitútu verejného ochrancu práv v Slovenskej republike v medzinárodnom priestore. Medzinárodná ombudsmanská inštitúcia /„I.O.I.“/ svoje aktivity zameriava na problémy súvisiace s ochranou ľudských práv a slobôd. Medzinárodný ombudsmanský inštitút bol založený v roku 1978 ako svetová sieťová organizácia ombudsmanských inštitúcií. Inštitucionálnymi členmi sú štátne nezávislé ombudsmanské inštitúcie z celého sveta, špecializované ombudsmanské inštitúcie a verejné ľudskoprávne organizácie. IOI podporuje svojich členov v rôznych aktivitách. Špeciálne projekty sú zaisťované grantmi z rozvojových agend a súkromných nadácií. Štyrikrát do roka vydáva spravodaj, v ktorom informuje o aktivitách ombudsmanských inštitúcií z celého sveta, o konferenciách a seminároch, ako aj o ďalších aktivitách.

Ďalším významným medzinárodným podujatím uplynulého polroka činnosti bol **3. ročník cyklu konferencií k inštitútu verejného ochrancu práv**, pri ktorých organizácii sa každý rok striedajú Kancelárie verejných ochrancov práv Českej republiky a Slovenskej republiky. Tohtoročná vedecká konferencia sa konala v Brne pod názvom "Moderná verejná správa a ombudsman". Medzi hlavné témy konferencie patrili teoretické otázky princípov modernej verejnej správy, jej praktické problémy a skúsenosti ombudsmanov z tejto oblasti ako aj Kódex správania úradníkov orgánov verejnej správy, vrátane jeho európskeho rozmeru.